

vws-cahiers

bibliotheek van de westvlaamse letteren

driemaandelijks uitgave van de v.z.w.
VERENIGING VAN WESTVLAAMSE SCHRIJVERS
onder de auspiciën van de Provincie

jg. XIV, nr. 4/B — winter 1979

jaarabonnement : 200 fr.

redactie en beheer : Raf Seys

WILFRIED VANCRAEYNEST

★ DE 'VERDICHTE' VERWONDERING ★

82

Inleiding Gwij Mandelinck

Wilfried Vancraeynest werd op 9 februari 1923 te Heule geboren en slechts in 1972 publiceerde hij zijn eerste dichtbundel. Een zeer intens beleefde dokterspraktijk heeft hem vele jaren van de poëzie 'verwijderd'. Tijdens een gesprek met zijn retorica-leraar op het Sint-Amandscollege van Kortrijk heeft

de jonge Vancraeynest slechts moeizaam kunnen opteren voor die geneeskunde: de taalstudie scheen hem even sterk aan te spreken als een wetenschappelijke richting; maar zodra de keuze was gemaakt verreed hij elke omweg en met een vinnigheid, die hem sierde, investeerde hij zijn scherp intellect in de 'heekunst'. Als primus perpetuus van het Kortrijkse college kostte het hem geen moeite om te Leuven belangrijke universitaire resultaten op te stapelen. In Amsterdam en Parijs ging hij zich specialiseren en hij vestigde zich ten slotte te Tielt waar hij als internist gedurende meer dan twintig jaar zowel voor nacht- als voor dagwerk in zijn witte jas ver-dween.

Vanaf 1970 eigende hij zich de mogelijkheid toe naast wetenschappelijke artikels ook gedichten te publiceren. En toen hij in 1971 het handschrift van een dertigtal gedichten onder de titel *Zo schadeloos aanwezig* voor de Blanka Gyselenprijs instuurde, waren zijn huisvrienden niet zo verwonderd over de bekroning en over het enthousiasme van juryvoorzitter Paul de Vree.

Zo schadeloos aanwezig (1972) was een merkwaardig debuut, dat de spontaniteit, de vlam en de frisse fontein-sprong van de taal bezit; maar die bundel lijdt anderzijds ook aan een paar typische excessen van een debuut: de alliteraties dringen zich te fel op en bepaalde beelden zijn soms zo complex

samengesteld dat ze meer dan één vers verduisteren. Maar vanaf het eerste gedicht kan je zomaar Vancraeynests poëtica raden, die hij in de volgende bundels bijna systematisch poogt op te bouwen.

De bundel *Dwalend als een lange zenuw* (1973) werd zelfs het scherp uitgeschreven proces van een dichterschap, dat in de beeldimpressies beveiligende vluchtheuvels aanlegt om een te zware intellectuele inbreng te neutraliseren.

Dwalend als een lange zenuw is als titel reeds revelerend. Die titel is de klankrijke echo van een dolen in een ruimtelijk gebied dat dieper ligt dan 'het denken' van de mens. Die grote 'zenuw' lijkt op een boom die zich haast onnavolgbaar, maar met grote contouren in het menselijk lichaam vertakt. Toen ik werd uitgenodigd om die bundel voor te stellen, poogde ik vooraf, aan de zijde van de dichter, bepaalde inspiratiebronnen te beluisteren. Volgens Vancraeynest is poëzie een gok naar de nooit genoeg te prijzen 'verwondering'. Vooral een kind huist heel dicht bij die verwondering. De dichter is echter een hulpeloze die voortdurend moet beroep doen op de associaties van beeldimpressies om die verwondering te verdichten, om ze dichterbij te halen.

Heel de bundel *Dwalend als een lange zenuw* lijkt op een cirkelbeweging van de metafoer die in een steeds verkleinende kring rondom de kern van de verwondering leesbare vloedlijntjes afzet. Het ene beeld wedijvert met het andere. Maar bij die beeldenopbouw moet 'de dichter' het soms afleggen tegen de 'intellectueel'.

In 1974 publiceert Wilfried Vancraeynest zijn derde bundel onder de titel *Van water waarop drinkbaar staat*. Na een uitputtend werkjaar in zijn 'camera obscura' van lijden, helen en dood, trok Vancraeynest elke zomer voor drie weken naar het Zuiden van Frankrijk om er in een verblindende zon de huid te laten vergloeien. Tijdens stofferige dwaaltochten door dat land betrapte hij zich meer dan eens op zijn verlangen naar verwondering. Vooral als hij van een publieke waterpomp de drinkbaarheid van het water kon aflezen, kreeg hij zomaar de titel en ook de inhoud van een nieuwe dichtbundel cadeau. De metaforen bleven tijdens het schrijven van die bundel ook rondom de bronnen

van de verwondering dralen, maar het kwelwater verlegde zich ondergronds: Mougins en Heule, het vakantie-album en de sprongen naar de herinneringspieken van het kind, werden in poëzie omgezet.

Van water waarop drinkbaar staat behoort wellicht tot Vancraeynests meest gave poëzie en komt als bundel zeer compact over. Vancraeynest hanteert in zijn poëzie graag zoveel verschillende thema's, dat de inhoud van zijn bundels soms aan een bewust gekozen 'verbrokkeling' doet denken. De evocatie van het 'fluisterdorp' uit de kindertijd en de neiging tot evasie uit de doordeewekse werkelijkheid vertakten zich in Vancraeynests derde bundel echter zo krachtig dat die bundel een overduidelijke profilering heeft gekregen. Ook uit de scherp geformuleerde en vaak direct herkenbare beeldimpressies is het thema van de bundel zomaar los te lezen. Maar de dichter Vancraeynest heeft er steeds voor gezorgd dat de eigen gevoels- en ervaringswereld werd verdrongen door veralgemenende impressies. Een duidelijk voorbeeld van een dergelijke werkwijze is o.a. het gedicht 'Kleed'. Een bezoek aan het geboorte- en vladorp Heule verloopt doorheen de schuren waarin de dichter *vlas van een zachtharig jaar* met de ogen streelde, de herinneringen weven zich uit tot een wit kleed | dat onze tafel droeg | op feestelijke dagen, | toen zij vrienden vroeg en verglijdt uiteindelijk naar een algemene beschouwing over kunst.

Die opbouw is zelfs tekenend voor heel het werk van Wilfried Vancraeynest: hij behoort tot het dichterstype dat vanuit de verhevigde schrijfkrimp zijn manier van creatief onder weg zijn voortdurend in vraag stelt. Weinig Vlaamse dichters hebben zo grondig hun onmacht tegenover de schrijfakte verduidelijkt als Wilfried Vancraeynest. In de marge van de vriendschap heeft hij bijna passioneel zijn visie op de poëzie geformuleerd. Ik heb het meer dan eens meegemaakt dat de dichter op de rand van zijn overbevolkte schrijftafel met een intellectuele vinnigheid zijn zoektocht naar de verwondering poogde te omschrijven. Met een zoekende stem definieerde hij de poëzie als een gebalde weergave van beeldimpressies die uit een dubbele kracht kern ontstaan. Vaak sprak hij met pijnlijk dichtgeknepen ogen

over een oerfantasia waaruit hij zoekbeelden wilde zien ontstaan. Die kern werd anderzijds gevoed door een sterke zintuiglijke kracht. En bij die cultus van het zintuiglijke speelden vooral het zicht en het gehoor een belangrijke rol. Die beeldimpressies wilde hij ten slotte zo zinvol samenbrengen dat ze haast vanzelfsprekend zouden leiden tot de 'gedroomde poëzie'.

Wie zijn dichtkunst op een dergelijk vlak wil tillen, moet vaak de onmacht als een verlamme ervaring uit de vingers weghalen. Ook in de bundel *De wind ten behoeve* (1976) heeft Vancraeynest een onmachtslyriek uitgezongen. De ontoereikendheid van het geschreven woord gaf aan de poëzie van Vancraeynest bijna vanzelfsprekend een basistoon van pessimisme, dat de dichter echter nooit wilde cultiveren. En die belijdenissen van onmacht gaven aan Vancraeynests poëzie anderzijds een doordringende gloed van eerlijkheid. Vaak was de dichter in die bekentenissen zo eerlijk dat de ontroering als een tegendraadse forel uit die poëzie opsprong. Maar Vancraeynest kon ook gift in zijn woord opbergen. Wie poëzie wilde losmaken van de verwondering en wie de 'ars poëtica' een al te functionele kracht wilde toekennen, moest het vaak ontgelden. Met bezwerende verzen wilde Vancraeynest de poëzie vrijwaren tegen 'functionalisme' en hij leek overgelukkig als hij na een urenlang gesprek bijna triomfantelijk tot een vriendschilder kon zeggen: "Poëzie dient eigenlijk tot niets; poëzie is verwondering!"

Toen Wilfried Vancraeynest einde 1977 vaststelde dat hij in de lasso van de dood zat, poogde hij het woord als een klein houvast te ervaren. Begin 1979 was de dichtbundel voltooid die hij gedurende zijn ziekte met vermagerde hand had uitgeschreven.

Zelfs op weg naar de dood bleef hij moedig het woord uitdagen *tot ons de nacht te zinken legt*. In het eerste deel van zijn bundel *Mijn ogen een varende schaduw* (1980) wordt dat gevecht met het woord bijna krampachtig volgehouden, en toch wordt dat duel veel meer gerelativeerd dan in de vorige bundels. De vereenvoudiging van het woordgebruik helpt overduidelijk die relativeringskracht versterken. Soms spreekt de dichter de poëzie als een geliefde aan, soms gaat hij met de taal om als met

een gebruiksvoorwerp uit zijn beveiligend interieur. Als de ogen geen tranen meer kunnen opslaan, zoekt hij de inkt op. Maar zijn ziekte ontnam hem, week na week, zoveel krachten, dat zijn uitdagende houding tegenover zijn vooropgestelde poëtica verstilde in gelatenheid en dat hij bij het inktblauw kleuren van het verdriet de verwondering vooral in fluisterverzen vastlegde. En toch kan je *Mijn ogen een varende schaduw* geen bundel van het defaitisme noemen. De dichter laat zijn geheugen vertederen om de herinneringen die ooit het leven gloed gaven, hij kijkt doorheen zijn tranen naar het haardvuur, hij blijft zijn omgeving beminnen door ze met de gloeiklop in de vingertoppen te verkennen.

Zijn eigen dood houdt hij op de achtergrond. En zo bleef hij trouw aan wat hij zichzelf en zijn vrienden tijdens gesprekken over poëzie had gedictieerd: persoonlijke pijn verbijten tot een algemeen menselijke ervaring. Slechts naar het einde toe van elke cyclus wordt de dood een scherp vermoede realiteit. Zijn vragen naar het wezen van de dood relativeert hij met haast speelse verwijzingen naar een roerloze mus in het ochtendgras, naar de *sinds lang verdreven sierkoetsier* uit het dorp. En toch is die bundel uiterst openhartig geschreven: de onmacht tegenover de dood is zo groot dat die soms verschroeiend doorheen de gedichten vonkt.

Wilfried Vancraeynests dichterschap was relatief kortstondig en toch heb ik de indruk dat dat dichterschap praktisch is afgerond. Zijn bundel *Mijn ogen een varende schaduw* laat wel vermoeden dat de dichter precies door een meer vereenvoudigde zeggings veel directer aanslaat dan in bepaalde gedichten uit zijn vorige bundels. Het heeft echter geen zin te blijven treuren om wat niet meer werd uitgedend. Met zijn vijf dichtbundels heeft Wilfried Vancraeynest een eigen plaats in onze letteren uitgetrappeld. Hij beseft zelf heel goed dat niet met elk gedicht de vooropgestelde verwondering uit een legering van woorden kon worden gesmolten. Maar uit Vancraeynests poëzie kan een belangrijke reeks gedichten worden samengebracht die, als vuurstenen uitgerold, vonken slaan.

Toen W. Vancraeynest mij enkele weken voor zijn dood dringend tot bij zijn ziekbed riep, slikte hij een krop

van bevrijding door, zodra hij mij gevraagd had of ik zijn 'doodsprentje' in een poëtische toonaard wilde schrijven. Hij overleed te Tiel op 21 mei 1979.

De poëzie was één van zijn laatste verzuchtingen. Op die verzuchtingen

heeft hij het laatste decennium van zijn leven laten opwaaien. En in die opgestoven goudwolk blijft hij ons heel nabij, laat hij zijn fijnzinnigste lezers lucht-sprongen maken naar de verwondering.

Gwij Mandelink

Zij had zich net zoals haar pop,
bij dag aan licht bestralen,
lag te twisten met de slaap.

vertel nog eens, vertel eens over...

Mijn mond verzor een warme sneeuw
van meel en suiker
of het twijfelzich beroem
van de inbrave rouw,

tot zij niets dan adem was.

Ons meisje met die lach
vol kinbelwijn,
ik zal haar node derven:
morgen komt de lieve dief,
mijn stoupe rouw.

uit *De wind ten behoeve*, in handschrift van W.V.C.

KINDEREN

Mijn kinderen zijn zomer,
zacht van hooi.

Soms lig ik diep in hen
onmerkbaar blij te worden,
graan te kauwen van geluk;
of buig, voorzichtig als de wilgen
over helderheid
vol ogen, vonken, vragen.

Dan zuigen fijner wortels.

Morgen mag de nieuwste pen
mij sobergrijs bewijzen,
dat de vreugde die ik draag
het kleed is van onrijpen.

uit *Zo schadeloos aanwezig*

VAN DIEREN

Van dieren is verdriet
een leegte ogen boven zwijgen,
dat in kelen weent.

De droefheid klokt in mensen
nooit zo stil : hun weemoed
zet een zuignap op de troost,
de burens zeggen woorden.

De dieren treuren zuiver uit,

ze likken slechts het lijden :
dan schreit hun huid,
waarin wij leder zien

zonder te kijken.

uit *Zo schadeloos aanwezig*

VAN BRUGGEN DIE GESTORVEN ZIJN

Toen de mond het wachthuis was
van sprakelozen
en de tong een waakzaam dier,

viel alles vroeger stil ;

hoorden wij laat nog levend hout
vertrillen in de rug
van bruggen die gestorven zijn,

of handen hangen rond het rund
dat ziek klauwzerig ogen brak
en niets kon vragen.

Toen de keel een washuis was
van jonge zaterdagen
en de taal het schuimend kleeft,

rinkelde lucht in elke bel ;

hoorden wij ver voortvluchtig water
naar vermeende sluizen slaan,
bekeek de hooggeboren zwaan
haar valschermpjes.

Schrapten de zwaluwen hun lente niet.

uit *Dwalend als een lange zenuw*

DE BOCHT

Als ik maar wist dat mij
de nacht beluistert,
hem ter wille schreef ik graag
de dagen af
die mijn verlieving zijn.

Ik hoor een trouwe stilte
's avonds vragen wie ik ben,
haar grote gommen goedheid
over ieder antwoord gaan.

Kon ik mijn bleke baan beschaatsend
aan haar hand de barst ontwijken
boven zwarter water ;
wist ik maar
dat onze weg een haarspeld kromt

waar wij het slop bezien.

uit Dwalend als een lange zenuw

VIJVERS OP ZONDAG

Dan glijdt en verdwijnt
in een schaduwhand
de niet te beschrijven skiffeuse,

men volgt nog van hout over water
het drijvend vergaan,
de slepende leemten

achter haar aan.

uit Van water waarop drinkbaar staat

WANDELWEG

Als alles wat iemand in mij,
— verlegen bijna —
voor hun leven is geweest,

dan niets dan as was,

strooi mij later langs een weg
waar ik wellicht
— nog één keer toch —
de korte zoen zal voelen
van hun voet,

die mij nooit trapte.

uit Van water waarop drinkbaar staat

DE WIND TEN BEHOEVE

Ik wilde nu wel
de lankmoedige kilte
van vonten en oude portalen,

geen haard meer zijn,

die bijwijlen kan doen
alsof alles hem koud laat,
tot brandhout toe :

met een hartstenen keel
die zich later haast zwart lacht
wanneer ik, de wind ten behoeve,

een knettergek sprookje van sprokkel
in kleuren verhaal,
tot de weemoed gedweeër dan as

rond mijn slaapbeen smelt.

uit De wind ten behoeve

NOOIT MET HET LEVEN

Aan een lijn zonder einde :
het wasgoed van dagen
dat wuift naar de trein, de gemiste.

Speels ambuland in mijn hemden van vroeger
bewaar ik de ogen der mensen
en die van het rund, dat bij draad gedreven
— achter de lijn en haar was —
vergeefs naar zijn beelden gist,

maar nooit met het leven twist.

uit *De wind ten behoeve*

COURTISANE

Dat zij na alle dagen
nog die heffing in de polsgolf
van mijn bloed zou blijven

— een lichtblond begin des morgens,
van de avond het gewin — ;
en dat ik langs de einder

ook háar eenzaamheid zou horen,
waar het tij mij achterliet : in dit onnoemelijke
ruisen van de laatste hoorn...

uit *Mijn ogen een varende schaduw*

MOCHT OVER KORT DE MEI

Met die ontspierde pijn in mij
om wat licht te verdwijnen
onder puinen hoop,

leg ik de laatste hand nog
aan een werk
dat nooit veel arbeid vroeg.

Mocht over kort de meitak
het gebinte sieren,
prijs de werf dan niet uitbundig :

ieder die mij zeulen zag
weet hoe verbeten ik de dag
verdaagde van dit vieren....

uit *Mijn ogen een varende schaduw*

BIBLIOGRAFIE

Zo schadeloos aanwezig, dichtbundel, 48 blz., Manteau, Brussel, 1972; 2de dr. Orion, Brugge, 1973. *Dwalend als een lange zenuw*, id., 43 blz., Orion, Brugge, 1973. *Van water waarop drinkbaar staat*, id., 46 blz., id., 1974. *De wind ten behoeve*, id., 43 blz., id., 1976. *Mijn ogen een varende schaduw*, id., 45 blz., id., 1980.

Bekroningen: Blanka Gijsselsprijs 1971, Prijs van de Stad Tielt 1971, Prijs van de Stad Poperinge 1971, Eerste premie Poëziewedstrijd van West-Vlaanderen 1972, Jef de Belderprijs 1979.

LITERATUUR

D.P., *Na de dood van een Tielts dichter*, in *Het Volk*, 26.5.1979. T. LAMBRECHT, *In memoriam W.V.C.*, in

Vlaanderen, nr. 171, juli-aug. 1979, blz. 263. J. LEMEY, *In memoriam W.V.C.*, in *Mededelingen v/h. Vermeylenfonds*, juli-aug. 1979. G. MANDELINCK, *In memoriam W.V.C.*, in *Mededelingen Ver. Vl. Letterk.*, nr. 102, febr. 1980, blz. 13 - 15; *In memoriam W.V.C.*, in *Dietsche Warande en Belfort*, jg. 124, nr. 9, nov. 1979; *Internist en intimist*, in *Het Volk* (Bladwijzer), 17.1.1974; schreef ook het 'doodsprentje' van W.V.C. B. REYNDERS, *W.V.C.: uitnodigend inventaris*, in *Yang*, nr. 69, juli 1976. TZ. *Dichter-geneesheer W.V.C. overleden*, in *Het Laatste Nieuws* (Wereld van de cultuur), 26.5.1979. A. VERBEKE, *Voorstelling tweede dichtbundel W.V.C.*, in *De Zondag*, 21.2.1974. X, *De dichter W.V.C. overleden*, in *De Standaard*, 23.5.1979. X, *Tielt verloor dichter W.V.C.*, in *Mandeldal*, jg. 4, nr. 7-8, juli-aug. 1979, blz. 165-166.

WAKKEN II of WAKKEN AAN DE MANDEL

vervolg van *VWS-Cahier nr. 78*, blz. 13

Wakken, waar de Mandel, kronkelgrens met Sint-Baafs-Vijve, in de Leie uitmondt, is ook het geboortedorp van Guido Haerynck (1937), die als dichter de Mandel in zijn pseudoniem laat vloeien: Gwij Mandelinck. Met zijn bundel *De wijzers bij elkaar* werd hij in 1977 bekroond met de Provinciale Prijs voor Poëzie. Naast dichter is hij tevens auteur van toneelwerk, van een beeldend verhaal over *De Westhoek* (waarin hij, na zijn leraarschap te Tielt, in 1975, als stadsbibliothecaris van Poperinge, volop is terechtgekomen) en van de monografie *André Demedts of de kringloop om de Elsbos*. André Demedts, geboren op de hoeve 'De Elsbos' te Sint-Baafs-Vijve (1906), trok van daaruit als jongetje - elke schooldag steeds maar opnieuw de Mandel overstekend - naar hetzelfde Wakken om er lager onderwijs te genieten.

Raf Seys

ONDER DE VLIENDERBOOM *Selectie: Jaak Fontier & Herwig Verleyen*

De eerste van deze haikoes van Jaak Fontier werd reeds opgenomen in *Onder de Vlienderboom* van het VWS-Cahier 81; in de tweede versregel kwam er evenwel een kleine zetfout voor: *en i.pl.v. als*. In de inleidende tekst, 10de regel, nog een onnauwkeurigheidje: de datum moet 3 (en niet 13) nov. 1979 zijn.

(R.S.)

Op 't boeddhabeeld vormt
zo links als rechts wenkbrauw met
neus een vraagteken.

*

Na de bui komt het
licht in volle klaarte in de
lucht, over de zee.

Zelfs het knorrig
prikkeldraad neemt vandaag deel
aan 't feest van de rijp.

*

Poes zit op de stoep,
als de verhevene zelf
zo diepin ernstig.

Jaak Fontier

HART-SLAG

Driemaandelijks kunsttijdschrift
gesticht in 1977

Verantw. uitgever en administratie :
Adriaan Coucke, Torenlaan 87, 8790 Waregem

STEUNPILAAR

**BANK VAN ROESELARE
EN WEST-VLAANDEREN**

DER VWS-CAHIERS

JAARBOEKEN 'BOS EN BEVERVELD'

Uitgave van de heemkundige kring
met dezelfde naam

gesticht in 1966

Redactie : Rik Verdonck
Beernemstraat 34A, 8330 Oedelem

Lidmaatschap van de Vereniging van Westvlaamse Schrijvers (auteurs en sympathisanten): 200 fr. per jaar, abonnement op de VWS-Cahiers (6 nummers) inbegrepen. — De VWS-Cahiers verschijnen omtrent de seizoenwisselingen (vier zendingen waarvan twee dubbele); ze zijn niet in de boekhandel noch per afzonderlijk nummer te verkrijgen. — Omslagen om de cahiers te bewaren: uitgevoerd in mooi en duurzaam groen kunstleder, met goudstempel 'VWS-Cahiers' op voorkant en rug, bieden de omslagen plaats voor vijf (en méér) jaargangen; prijs 115 fr., (verzending inbegrepen). — Giro 000-0516779-60 t.n.v. Raf Seys, 'de Rumberg', Ringlaan 1, B-8280 Koekelare. — Tel. (051) 58 94 70.